

Ївженко Ю.В.,

*кандидат педагогічних наук, завідувач сектору
наукового та навчально-методичного
забезпечення підготовки фахових
молодших бакалаврів в системі фахової
передвищої освіти
ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»*

Удалова О.Ю.,

*кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач сектору відділу науково-
методичного забезпечення підвищення
якості освіти*

ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти», м. Київ

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Система освіти розвивається як відповідь на виклики суспільства й одночасно повинна враховувати потреби людини щодо професійного становлення в суспільному просторі. Інноваційний розвиток освіти, який впливає на стан людського капіталу, кваліфікація фахівців визначає не тільки соціально-економічний потенціал конкретної держави, а й міжнародний простір освітянської діяльності.

Підвищення рівня людського потенціалу потребує постійного набуття та розширення компетенцій, накопичення й удосконалення знань та умінь, що відбувається через навчання на різних освітніх рівнях. Рівень досягнень на кожному етапі навчання впливає на загальний процес формування людського потенціалу.

В умовах соціально-економічних трансформацій вагомим значення набули професійні якості людини і її ціннісні орієнтири, а якість людського потенціалу потребує теоретичного обґрунтування. Наразі людський потенціал економіки характеризується як накопичений людством запас фізичного, соціального, психічного здоров'я, загальнокультурної та професійної компетентності, творчої, підприємницької та громадянської активності, що реалізуються в різних сферах життєдіяльності людини та у структурі її особистих потреб.

Процес сучасної підготовки фахівців відбувається в умовах інтеграції України в загальний європейський і світовий освітянський простір, що потребує вивчення, подальшого опрацювання та застосування не тільки сучасних дидактичних досліджень, а й міжнародного досвіду практичної підготовки молодих фахівців. У цьому контексті важливим є обґрунтування значення та ролі формування професійних компетентностей у студентів різних спеціальностей в процесі формування сучасних знань, що потребує вирішення завдань щодо впровадження компетентнісного підходу та інноваційних методик в освітній процес підготовки майбутніх фахівців.

Необхідно підкреслити, що проблема компетентнісного підходу в освіті пов'язана з орієнтацією суспільства на вирішення завдань модернізації змісту освіти і підвищення рівня підготовки здобувачів вищої освіти. Тобто, ключовою особливістю підготовленості майбутнього фахівця сьогодні є професійна компетентність, оскільки вона дозволяє йому успішно виконувати різні види професійної діяльності. Як зазначає Мельник Н. «професійна компетентність» – базова характеристика професійної діяльності фахівця, що включає як змістовий (знання), так і процесуальний (уміння) компоненти, де головними сутнісними ознаками є: мобільність знань, гнучкість способів, методів, прийомів, підходів професійної діяльності і критичність мислення.

Наукові публікації А. М. Алексюка, І. І. Доброскок, О. А. Дубасенюк, В. П. Коцура, С. О. Нікітчиної, В. Г. Кременя, В. В. Ільїна, С. В. Пролєєва, М. В. Лисенка, П. Ю. Сауха, В. Є. Штифурак та інших присвячені загальнотеоретичним, науково-практичним питанням інноваційних досягнень у закладах вищої освіти, окремим інноваційним технологіям навчання, досвіду та перспективам їх застосування в освітньому процесі. Зокрема, у дослідженнях учених відображено зв'язок освітніх інновацій з традиційними формами і методами навчання (модернізація, доцільність їх поєднання, модифікація, раціоналізація), удосконалення існуючого освітнього процесу, тобто комплексних перетворень та радикальних змін.

У дослідженнях О. І. Абдалової, О. Ю. Ісакової, І. О. Галиці і О. С. Галиці, В. В. Докучаєвої, О. В. Фатхутдінової, О. Ю. Удалової та інших відображено розуміння інновацій в освітньому процесі у співставленні із такими характеристиками, як позитивне, корисне, сучасне, прогресивне, що впливають на формування професійних компетенцій.

Широкого впровадження набувають відкриті освітні онлайн-курси. Їх автори наголошують на тому, що досконале оволодіння інноваційними педагогічними технологіями вимагає певної внутрішньої готовності як здобувачів вищої освіти, так і педагогів до серйозних перетворень, які відповідають соціально-економічним вимогам сучасного інформаційного суспільства.

Дослідження підтверджують, що вплив інформаційних технологій на управління освітнім процесом значно виріс, оскільки він пов'язаний з підвищенням результативності та ефективності роботи кожного педагогічного працівника. Використання комп'ютерних технологій, сучасних електронних програмних продуктів дозволяє автоматизувати освітній процес. Від того, наскільки успішно буде вирішене це завдання, залежить якість підготовки студентів. Це має вирішальне значення для формування професійної компетентності.

Сучасне розуміння кваліфікованого фахівця пов'язане з рівнем сформованості особистісних та професійно значущих рис (якостей). Саме тому призначенням освітньої діяльності є розвиток у студентів інтелектуальних, моральних, організаторських, емоційних, вольових властивостей, здатності здобувати й поглиблювати знання, мислити й творчо працювати. Повноцінно ці якості можуть формуватися в умовах аудиторної та позааудиторної діяльності освітнього процесу у вищій школі, який може бути реалізований через різні форми його організації та методи навчання.

У процесі нашого дослідження проаналізовано стан використання інформаційних технологій у освітньому процесі, а саме: онлайн-сервіс Google Форми; система Moodle; пакет програм «Політек-СОФТ» та інші.

Так систему Moodle використовують для організації дистанційного навчання у Національному університеті «Острозька академія», ВНУ імені Лесі Українки, Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка, НПУ імені М.П. Драгоманова, ХНУМГ та інших.

Програми «Політек-СОФТ» забезпечують організацію освітнього процесу у Київському національному економічному університеті імені Вадима Гетьмана, Національному університеті харчових технологій, Львівському національному університеті імені Івана Франка, Житомирському державному університеті імені Івана Франка та інших.

Google Форми популярні серед викладачів закладів передвищої фахової освіти та загальноосвітніх закладів освіти.

Нами з'ясовано, що для формування професійної компетентності у сучасних фахівців на основі системного підходу необхідно враховувати структурні компоненти, системоутворюючі чинники, функціональні зв'язки. Формування професійної компетентності має свою специфіку на різних етапах навчання в блоках загальноосвітньої, професійної і спеціальної підготовки.

Проведений аналіз наукових досліджень дав підстави визначити дидактичні вимоги щодо формування професійної компетентності майбутніх фахівців:

- формування системи професійних знань на основі інтегративного підходу через інтерактивні професійно-ділові ігрові технології навчання у процесі яких формуються професійні вміння вирішувати завдання на основі компромісного підходу;
- використання проблемного підходу до структурування змісту навчання на основі дидактичних систем, що забезпечують інтеграцію міжпредметних знань і вмінь, різноманітних видів діяльності на рівні інтегрованих курсів (в тому числі електронних);
- удосконалення освітнього процесу пов'язаного з упровадженням сучасних інформаційно-комп'ютерних технологій, які реалізуються в дидактичних системах електронного навчання на основі діалогу «людина-машина» за допомогою різноманітних навчальних програм (тренінгових, контролюючих, інформаційних тощо).

Таким чином, високий рівень сформованості професійної компетентності студентів є інтегральним критерієм ефективності їх підготовки.

Виходячи з вищезазначеного, формування професійної компетентності у студентів постає не менш актуально, як особистісно-орієнтований розвиток індивідуальності молодшої людини та перспектив професійного формування, саме тому дане питання є теоретико-методологічною і практичною проблемою. На відміну від традиційного уявлення, сучасна професійна компетентність молоді вимагає засвоєння нею певного комплексу репродуктивних дій і вмінь, та здатності самостійно здобувати інформацію, аналізувати й використовувати її у своїй практичній діяльності, спроможності імпровізувати, готовності до будь-яких змін у сучасних умовах соціально-економічних перетворень.

Отже, у професійній підготовці студентів важливими є знання щодо власних індивідуальних особливостей та готовності узгоджувати їх із вимогами професійного середовища. Важливою умовою професійного навчання є випереджальний характер освітнього процесу для забезпечення відповідності технологічного рівня професійної підготовки реальному трудовому процесу. Тому володіння механізмами, видами та способами розв'язання освітніх завдань розуміється як показник професійної компетентності, а критеріями постають глибина, точність, об'ємність, достовірність та якість знань, що вказує на рівень інформаційної обізнаності майбутнього фахівця.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бистрова Ю. В. Інноваційні методи навчання у вищій школі України [Електронний ресурс]. Право та інноваційне суспільство : електрон. наук. вид. 2015. № 1 (4). Режим доступу: <http://apir.org.ua/wp-content/uploads/2015/04/Bystrova.pdf>. Гузенко Г. М.
2. Людський потенціал: сутність та пріоритетні напрямки розвитку в Україні. Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Економіка. 2010. Вип. 10. С. 30–41.
3. Програми «Політек-СОФТ». URL: <http://www.politek-soft.kiev.ua/index.php?do=products&product=deanery>
4. Опитування та багато іншого. URL: https://www.google.com/intl/uk_ua/forms/about/